

Uppsala kommun
uppsala.kommun@uppsala.se

2024-01-09

1 (9)

Dnr SI 2022:6164

Uppföljningsbeslut

efter kvalitetsgranskning av grundskolors arbete
för en inkluderande utbildning vid Kvarngärdes-
skolan i Uppsala kommun

Inledning

Skolinspektionen har med stöd i 26 kap. 19-20 §§ skollagen (2010:800) genomfört en kvalitetsgranskning av grundskolors arbete för en inkluderande utbildning på vid Kvarngårdesskolan. Granskningen genomfördes under vårterminen år 2023.

Vid granskningen identifierade Skolinspektionen fem utvecklingsområden som angetts i beslut den 20 juni 2023, dnr SI-2022:6164.

Skolinspektionen har begärt att huvudmannen för Kvarngårdesskolan senast den 20 december 2023 ska redovisa till Skolinspektionen vilka åtgärder som vidtagits utifrån identifierade utvecklingsområden. Uppsala kommun har inkommit med en sådan redovisning den 12 december 2023.

Beslut efter uppföljning:

Skolinspektionen bedömer vidtagna åtgärder på följande sätt:

Rektor skapar förutsättningar för att hinder i lärmiljön som förknippas med neuropsykiatriska svårigheter ska identifieras och undanröjas .

- Rektorn behöver förankra en tydlig målsättning om en tillgänglig utbildning och utifrån den leda ett systematiskt arbete för att identifiera och genomföra nödvändiga förändringar som främjar en tillgänglig utbildning med fokus på neuropsykiatriska svårigheter.

Huvudmannen har vidtagit tillräckliga åtgärder för att höja kvaliteten.

- Rektorn behöver, utifrån en behovsanalys, se till att personalen ges ytterligare kunskap om neuropsykiatriska svårigheter och de pedagogiska konsekvenser dessa kan få. I detta ingår att personalen ges kunskap om hur svårigheterna kan ta sig uttryck för flickor respektive för pojkar.

Huvudmannen har vidtagit tillräckliga åtgärder för att höja kvaliteten.

Undervisningen präglas av tillgänglighet, så att de konsekvenser som förknippas med neuropsykiatriska svårigheter motverkas.

- Lärarna behöver, med stöd av elevhälsan, utveckla undervisningen utifrån kunskap om neuropsykiatriska svårigheter och tillgängliga lärmiljöer.

Huvudmannen har vidtagit tillräckliga åtgärder för att höja kvaliteten.

- Lärarna behöver, i samverkan med elevhälsan, stärka arbetet med att skapa en socialt tillgänglig lärmiljö och se till att alla elever får möjlighet att lära i

samspel med andra genom arbetssätt och arbetsformer som är väl anpassade efter elevernas behov.

Ytterligare kvalitetshöjande åtgärder behövs.

- Lärarna behöver, i samråd med rektorn och elevhälsan, inleda ett aktivt arbete med att ta fysiska tillgänglighetsaspekter i beaktande vid planering och utformning av undervisningen utifrån ett fokus på neuropsykiatriska svårigheter.

Huvudmannen har vidtagit tillräckliga åtgärder för att höja kvaliteten.

Skolinspektionens samlade bedömning är att ytterligare åtgärder behövs för att höja kvaliteten. Skolinspektionen förutsätter att huvudmannen tar ansvar för ett fortsatt utvecklingsarbete. Skolinspektionen avslutar därmed granskningen, men kommer att fortsätta följa huvudmannen i sin samlade risk- och väsentlighetsanalys.

Bakgrund

Rektor skapar förutsättningar för att hinder i lärmiljön som förknippas med neuropsykiatriska svårigheter ska identifieras och undanröjas.

Bedömningen var att ett utvecklingsområde behövde inledas inom följande:

- Rektorn behöver förankra en tydlig målsättning om en tillgänglig utbildning och utifrån den leda ett systematiskt arbete för att identifiera och genomföra nödvändiga förändringar som främjar en tillgänglig utbildning med fokus på neuropsykiatriska svårigheter

Av huvudmannens redovisning framgår att rektorn förtydligat och förankrat en målsättning på skolenheten om en tillgänglig lärmiljö för elever med neuropsykiatriska svårigheter. All personal har diskuterat målsättningen i olika kollegiala möten och i medarbetarsamtal med rektorn. Vidare framkommer att rektorn leder ett systematiskt arbete för att identifiera hinder för en tillgänglig utbildning och genomför nödvändiga förändringar. Elevhälsan och lärarna genomför samtal med elever som har neuropsykiatriska svårigheter för att säkerställa att eleverna har en tillgänglig lärmiljö och får det stöd de behöver. Av redovisningen framkommer att målsättningen om en tillgänglig lärmiljö har bidragit till att undervisningens kvalitet har utvecklats och är numera i högre utsträckning anpassad för elever med neuropsykiatriska svårigheter. Rektorn

och elevhälsan följer upp undervisningens kvalitet utifrån ett fokus på tillgänglig utbildning för elever med neuropsykiatriska svårigheter genom exempelvis lektionsbesök och handledning.

- Rektorn behöver, utifrån en behovsanalys, se till att personalen ges ytterligare kunskap om neuropsykiatriska svårigheter och de pedagogiska konsekvenser dessa kan få. I detta ingår att personalen ges kunskap om hur svårigheterna kan ta sig uttryck för flickor respektive för pojkar.

Av huvudmannens redovisning framgår att rektorn genom medarbetarsamtal tagit reda på personalens behov av kompetensutveckling avseende neuropsykiatriska svårigheter, och kompetenshöjande åtgärder har vidtagits. Även specialpedagogens lektionsobservationer i samtliga klasser har bidragit till behovsbilden. Samtliga lärare har under specialpedagogens ledning deltagit i workshops om neuropsykiatriska svårigheter och delar av innehållet har belyst hur svårigheterna kan ta sig uttryck för flickor respektive för pojkar. Lärarna har även tagit del av en föreläsning om relationens betydelse mellan lärare och elever som har neuropsykiatriska svårigheter. Härtill får enskilda lärare handledning av specialpedagogen. Rektorn skapar också förutsättningar för ett kollegialt lärande kring differentierad undervisning och tillgänglig utbildning. Sammantaget har kompetensutvecklingen bidragit till att ett gemensamt förhållningssätt kring rutiner och arbetssätt utvecklats på skolenheten med fokus på elever med neuropsykiatriska svårigheter. Lärarnas förståelse för vilka pedagogiska konsekvenser neuropsykiatriska svårigheter kan innebära har enligt redovisningen ökat. På skolenheten kommer de fortsätta med kompetenshöjande insatser såsom workshops om neuropsykiatriska svårigheter och handledning. Genom att synliggöra kompetensbehoven i verksamheten har ändamålsenlig kompetensutveckling och individuell handledning kunnat genomföras och kvaliteten avseende utvecklingsområdet har därmed enligt huvudmannen utvecklats.

Undervisningen präglas av tillgänglighet, så att de konsekvenser som förknippas med neuropsykiatriska svårigheter motverkas.

Bedömningen var att ett utvecklingsområde behövde inledas inom följande:

- Lärarna behöver, med stöd av elevhälsan, utveckla undervisningen utifrån kunskap om neuropsykiatriska svårigheter och tillgängliga lärmiljöer.

Av huvudmannens redovisning framgår att lärarna med stöd av elevhälsan utvecklat undervisningen utifrån kunskap om neuropsykiatriska svårigheter och tillgängliga

lärmiljöer. Till exempel har specialpedagogen återkopplat sina iakttagelser efter lektionsobservationer och tillsammans med lärarna diskuterat förbättringsområden när det gäller arbetet för att elever med neuropsykiatriska svårigheter ska ha en tillgänglig lärmiljö. Huvudmannen konstaterar att lärarna utvecklat undervisningen genom stödstrukturer och anpassningar i klassrummen. Numera deltar fler elever än tidigare i ordinarie undervisning och fler klassrum har utrustats med fler hjälpmedel. Genom att elevhälsan genomför samtal om undervisningen med enskilda elever som har neuropsykiatriska svårigheter har lärarna med stöd av elevhälsan kunnat utveckla undervisningen så att den i högre utsträckning möter elevernas individuella behov. På skolenheten kommer de att genomföra workshops som handlar om att utvärdera undervisningen tillsammans med eleverna. Det finns enligt redovisningen en förväntan på att det kommer bidra till att lärarna kan tillgodose behov som enskilda elever med neuropsykiatriska svårigheter har.

- Lärarna behöver, i samverkan med elevhälsan, stärka arbetet med att skapa en socialt tillgänglig lärmiljö och se till att alla elever får möjlighet att lära i samspel med andra genom arbetssätt och arbetsformer som är väl anpassade efter elevernas behov.

Av huvudmannens redovisning framgår att i det pågående utvecklingsarbetet som handlar att tillgängliggöra undervisningen ingår aspekter som berör den sociala lärmiljön. Elevhälsan bistår lärarna med råd och stöd kring hur undervisningen kan utformas med fokus på att skapa en socialt tillgänglig lärmiljö för elever med neuropsykiatriska svårigheter. Enligt huvudmannen är lärmiljön numera i högre utsträckning än tidigare socialt tillgänglig för elever med neuropsykiatriska svårigheter. Eleverna får genom personella förutsättningar stöd så att de kan delta i aktiviteter tillsammans med andra elever. Emellertid framkommer inte av redovisningen hur lärarna genom arbetssätt och arbetsformer stärker arbetet med att skapa en socialt tillgänglig lärmiljö så att elever med neuropsykiatriska svårigheter får möjlighet att lära i samspel med andra.

- Lärarna behöver, i samråd med rektorn och elevhälsan, inleda ett aktivt arbete med att ta fysiska tillgänglighetsaspekter i beaktande vid planering och utformning av undervisningen utifrån ett fokus på neuropsykiatriska svårigheter.

Av huvudmannens redovisning framgår att i det pågående utvecklingsarbetet som handlar om att tillgängliggöra undervisningen ingår aspekter som berör den fysiska lärmiljön. Specialpedagogen och lärarna har sett över varje klassrum i syfte att minska störande distraktioner. Numera finns tillgång till avskärmning i samtliga klassrum och miljön är avskalad. Det framkommer vidare att lärarna sett till att möbleringen i klassrummen är enhetlig och att placeringen av eleverna i klassrummen gynnar alla elevers lärande. Åtgärderna har bidragit till en lugnare miljö i klassrummen. Av redovisningen

framgår att den planerade flytten till nya lokaler kommer innebära att elevernas behov av anpassningar när det gäller fysiska aspekter i lärmiljön som ljus, ljud och utrymme kommer att kunna tillgodoses ännu mer.

På Skolinspektionens vägnar

2024-01-09

X Lena Knutsson

Beslutsfattare

Signerat av: Lena Knutsson

Föredragande

Camilla Adler

Mer information om kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens hemsida: [Skolinspektionens arbete för en inkluderande utbildning - fokus på tillgänglighet i lärmiljön kopplat till neuropsykiatriska svårigheter \(skolinspektionen.se\)](https://skolinspektionen.se/arbete-för-en-inkluderande-utbildning-fokus-på-tillgänglighet-i-lärmiljön-kopplat-till-neuropsykiatriska-svårigheter)

Bilaga 2: Författningsstöd

Utbildningen inom skolväsendet syftar enligt **skollagen** (2010:800) till att barn och elever ska inhämta och utveckla kunskaper och värden. I utbildningen ska hänsyn tas till barns och elevers olika behov. Barn och elever ska ges stöd och stimulans så att de utvecklas så långt som möjligt. En strävan ska vara att uppväga skillnader i barnens och elevernas förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen (1 kap. 4 § skollagen).

Enligt **förarbetena** bör Sveriges internationella förpliktelser när det gäller de mänskliga rättigheterna vara vägledande för och genomsyra hela skolväsendet (prop. 2009/10:165 s 221). Sådana förpliktelser finns bl.a. i **Förenta Nationernas konvention om barnets rättigheter** (barnkonventionen), som gjorts till svensk lag genom lagen (2018:1197) om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter. Enligt barnkonventionen har alla barn rätt till utbildning (artikel 28). Rättigheterna enligt barnkonventionen ska tillförsäkras varje barn, utan åtskillnad av något slag och oavsett exempelvis barnets kön eller funktionsnedsättning (artikel 2).

Sverige har även ratificerat **Förenta Nationernas konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning** (SÖ 2008:26). Enligt konventionen ska konventionsstaterna säkerställa bl.a. att personer med funktionsnedsättning, på lika villkor som andra, får tillgång till en inkluderande och kostnadsfri grundutbildning av kvalitet. Skälig anpassning ska erbjudas utifrån personliga behov och personer med funktionsnedsättning ska ges nödvändigt stöd inom det allmänna utbildningssystemet. Ändamålsenliga individanpassade stödåtgärder ska erbjudas i miljöer som erbjuder största möjliga kunskapsrelaterade och sociala utveckling som är förenlig med målet fullständig inkludering (artikel 24). I **den allmänna kommentaren** till artikel 24 anges bl.a. att inkluderande utbildning är en grundläggande mänsklig rättighet för alla elever. Inkluderande utbildning är resultatet av en pågående process där aktörerna åtagit sig att arbeta proaktivt med att undanröja hinder som motverkar rätten till utbildning. Inkluderande utbildning förutsätter vidare förändringar i kultur, politik och praktik som tillgodoser möjligheten för ordinarie skolor att på ett effektivt sätt inkludera alla studerande (Allmän kommentar nr 4 om rätten till inkluderande utbildning, punkt 10).

Bestämmelser som har till ändamål att motverka diskriminering och främja lika rättigheter och möjligheter inom utbildningsområdet oavsett bland annat funktionsnedsättning finns i **diskrimineringslagen** (1 kap. 8 § andra stycket skollagen). Med diskriminering enligt diskrimineringslagen (2008:567) avses, utöver bl.a. direkt och indirekt diskriminering, även bristande tillgänglighet – det vill säga att en person med en funktionsnedsättning missgynnas genom att skäliga åtgärder för tillgänglighet inte har vidtagits för att den personen ska komma i en jämförbar situation med personer utan funktionsnedsättning (1 kap. 4 § diskrimineringslagen). Den som

bedriver utbildning ska också bedriva ett förebyggande och främjande arbete och verka för lika rättigheter och möjligheter oavsett exempelvis kön eller funktionsnedsättning (3 kap. 1-3 och 16-17 §§ diskrimineringslagen).

Tillgänglighet i lärmiljö och undervisning

Utbildningen i grundskolan syftar till att ge eleverna kunskaper och värden och utveckla elevernas förmåga att tillägna sig dessa. Utbildningen ska utformas så att den bidrar till personlig utveckling samt förbereder eleverna för aktiva livsval och ligger till grund för fortsatt utbildning. Utbildningen ska vidare främja allsidiga kontakter och social gemenskap och ge en god grund för ett aktivt deltagande i samhällslivet (10 kap. 2 § skollagen). I bestämmelsens **förorbeten** konstateras bl.a. att elever är olika och har olika behov men alla har rätt till en likvärdig grundskoleutbildning. Skolgången ska därför anpassas efter varje elevs förutsättningar och behov. Anpassningen får dock inte göras på ett sådant sätt att den kan leda till att elevernas möjligheter att knyta allsidiga kontakter inskränks. Inte heller får elevernas grundläggande rätt att tillhöra en fast grupp, en social gemenskap, inskränkas annat än om mycket starka skäl motiverar detta (prop. 2009/10:165 s 367).

Enligt **skollagen** ska rektorn leda och samordna det pedagogiska arbetet vid skolenheten, verka för att utbildningen utvecklas och ansvara för att fördela resurser efter barnens och elevernas olika förutsättningar och behov (2 kap. 9-10 §§ skollagen). Rektorn ansvarar också för att ett kvalitetsarbete bedrivs vid skolenheten samt att detta genomförs under medverkan av personal och elever (4 kap. 4 § skollagen). Enligt **läroplanen** har rektorn ett särskilt ansvar för att utbildningen och undervisningen präglas av ett jämställdhetsperspektiv, att personalen får den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt ska kunna utföra sina uppgifter och kontinuerligt ges möjligheter att dela med sig av sin kunskap och att lära av varandra för att utveckla utbildningen samt att skolpersonalen får kännedom om de internationella överenskommelser som Sverige har förbundit sig att beakta i utbildningen (Lgr 22 2.8 Rektors ansvar).

Av **skollagen** följer att de elever som till följd av en funktionsnedsättning har svårt att uppfylla de betygskriterier eller kriterier för bedömning av kunskaper som gäller ska ges stöd som syftar till att så långt som möjligt motverka funktionsnedsättningens konsekvenser (3 kap. 2 § skollagen). Med funktionsnedsättning avses, enligt **förorbeten**, inte bara fysiska funktionshinder som syn- och hörselnedsättningar, utan också exempelvis nedsättningar inom ramen för autismspektrat, ADHD och dyslexi. Den som har en funktionsnedsättning som medför svårigheter att nå kunskapskraven ska inte bara ges tillräckligt stöd för att nå den lägsta godtagbara kunskapsnivån (prop. 2013/14:148 s. 55).

En elev i grundskolan ska enligt **skollagen** ges extra anpassningar om det befaras att eleven inte kommer att uppfylla de betygskriterier eller kriterier för bedömning av kunskaper som minst ska uppfyllas. Om en utredning visar att en elev är i behov av särskilt stöd, ska han eller hon ges sådant stöd. Särskilt stöd i grundskolan ska ges elever på det sätt och i den omfattning som behövs för att eleven ska ha möjlighet att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås (3 kap. 5 och 7-10 §§ skollagen). Enligt **skolförordningen** ska eleverna genom strukturerad undervisning ges ett kontinuerligt och aktivt lärarstöd i den omfattning som behövs för att skapa förutsättningar för att eleverna ska uppfylla de kriterier för bedömning av kunskaper eller betygskriterier som minst ska uppfyllas och i övrigt utvecklas så långt som möjligt inom ramen för utbildningen (5 kap. 2 § skolförordningen).

I **läroplanen** förtydligas att en likvärdig utbildning inte innebär att undervisningen ska utformas på samma sätt överallt eller att skolans resurser ska fördelas lika. Hänsyn ska tas till elevernas olika förutsättningar och behov och skolan har ett särskilt ansvar för de elever som av olika anledningar har svårigheter att nå målen för utbildningen. Därför kan undervisningen aldrig utformas lika för alla (Lgr 22, 1 En likvärdig utbildning). Alla som arbetar i skolan ska uppmärksamma och stödja elever i behov av extra anpassningar eller särskilt stöd samt samverka för att göra skolan till en god miljö för utveckling och lärande. Läraren ska bl.a. ta hänsyn till varje enskild individs behov och förutsättningar samt handleda och ge extra anpassningar eller särskilt stöd till elever som har svårigheter.

Enligt **skollagen** ska det finnas elevhälsa, som omfattar medicinska, psykologiska, psykosociala och specialpedagogiska insatser och som främst verkar förebyggande och hälsofrämjande samt stödjer elevernas utveckling mot utbildningens mål (2 kap. 25 § skollagen). Enligt **läroplanen** har rektorn ett särskilt ansvar bl.a. för att undervisningen och elevhälsans verksamhet utformas så att eleverna får den ledning och stimulans, de extra anpassningar eller det särskilda stöd samt den hjälp de behöver (Lgr 22 2.8 Rektors ansvar).

Enligt **skollagen** ska det för utbildningen finnas de lokaler och den utrustning som behövs för att syftet med utbildningen ska kunna uppfyllas (2 kap. 35 § skollagen). Alla elever ska vidare tillförsäkras en skolmiljö där utbildningen präglas av trygghet och undervisningen av studiero (5 kap. 3 § skollagen).